

Делото на Блаже Конески (Остварувања и перспективи), Македонската академија на науките и уметностите, Скопје, 2002, 453 стр.

1. Ово је зборник радова са меѓународног научног скупа одржаног у Скопљу 5. и 6. новембра 2001, у организацији Македонске академије наука и уметности, а поводом 80 година од рођења Блажета Конеског. Сходно његовој литерарној и лингвистичкој оријентацији, радови су штампани у две целине и то: 22 рада из области књижевности и 16 радова из области лингвистике.

1.1. Будући да себе не сметрам компетентном ни за оцену ни за тумачење радова из области књижевности, пренећу само цитат Милана Ѓурчинова из његовог рада *Блаже Конески, сџојерна личност – белег на ејохайта*: „Конески није само један од утемељивача наше савремене поезије и најистакнутији представник њене прве генерације која је крочила у књижевни живот одмах након Ослобођења, већ је и њен еминентни представник, континуирано присутан у свим њеним развојним фазама од 1945. г. све до смрти 1993. године.“

На скупу су учествовала и тројица аутора из Србије: Зоран Константиновић, Радомир Ивановић и Слободан Ж. Марковић.

2. Када је реч о лингвистичким радовима, по слободном избору, прокоментарисаћу неке, по мени занимљиве радове.

2.1. Имајући у виду чињеницу да се Блаже Конески сматра утемељивачем македонистике, као и то да се доказао на свим пољима македонске науке о језику, јасно је да су се у овом делу зборника нашли радови који се односе на његову Историју језика, Граматику македонског језика, на његове студије из области македонске ономастике.

2.2. Циљ једног оваквог научног скупа јесте, између осталог, и надградња, допуна, продубљивање неких језичких проблема датих у назнакама, или доношење конкретних предлога за израду нових пројеката чија би основа била дело Б. Конеског. Стога ћу се најпре осврнути на два таква рада.

3. Први од њих је *Поводом македонских конструкција тииџа Кола на браџ ми / Кола од браџ ми* Милке Ивић. Она је пошла од констатације Конеског у његовој Граматици да се посесивност у македонском језику обично исказује предлогом *на*, а ређе предлогом *од*. Десетак година након ове опаске, З. Тополињска је у западномакедонским говорима уочила извесну законитост у употреби једног или другог предлога, односно, како М. Ивић каже: „поменута два предлога испољавају понашање 'факултативних варијанти'“.

Разматрајући синтаксичке конструкције *Ова е кола од браџ ми* и *Ова е кола на браџ ми*, уз прецизно објашњење З. Тополињске у којој ситуацији се користи један или други предлог, као и на основу других примера из свакодневног разговора добијеним од З. Тополињске, М. Ивић истиче да први случај означава власничку димензију односа човек–предмет, или однос припадања, а други случај диспозиционоу димензију или однос диспонувања.

Она наводи и примере из српског језика: *Где је моја оловка? Зар ниси обећала да ћеш ми је враџиџи џосле часа?* и *Па где ми је оловка? Зашџо ми нисџе сџремили оловку?* при чему се граматичка конструкција из првог примера употребљава када треба да означи власничку димензију, однос припадања, док други пример означава диспозиционоу димензију. Одговарајући еквиваленти у македонском језику били би изражени конструкцијама *Каде е мојџи молџв?* (за први случај) и *Каде ми е молџвоџ?* (за други случај).

Надаље, М. Ивић разрађује и језичке могућности за исказивање припадања власничког или диспозиционог карактера у француском и енглеском језику.

Када је реч о македонском језику, припадање власничког карактера се постиже употребом одређеног члана, а посебно значајна одлика је та да се и у оквиру номиналне конструкције може одговарајућим граматичким средствима постићи однос припадања, припадање власничког карактера (употребом предлога *на*), или припадање диспозиционог карактера (употребом предлога *од*).

4. Рад Зузане Тополињске *За исџорискаиџа грамаџџика на македонскиџи јазџик* истиче се конструктивним предлогом за неопходношћу отпочивања рада на пројекту *Исџориска грамаџџика на македонскиџи јазџик* чија би основа била *Исџорџа на македонскиџи јазџик* Блажета Конеског.

Пре образлагања потребе за једним оваквим пројектом, З. Тополињска се осврће на постојеће стање у приступу изучавања словенских језика, уз констатацију да је у језицима који су раније стандардизовани и са дужом универзитетском традицијом, установљен дијакрони прин-

цип у универзитетској настави који са своје стране утиче да и научни пројекти из ове области буду засновани на истим принципима.

3. Тополињска узима за пример начин изучавања матерњег језика на универзитетима у Пољској и пратеће уџбенике по којима се наставни програм одвија, да би у наставку направила паралелу са ставњем у јужнословенским језицима. Она нас информисе да се у Пољској језик изучава по два основа. С једне стране се истражује историја језика која подразумева историју издвајања пољског од осталих западнословенских језика, преглед најстаријих језичких споменика, историју међујезичких контаката са другим словенским језицима, историју стандардизације језика у смислу одређивања дијалекатске базе за стандардни језик, утицај дијалеката на већ оформљен стандардни идиом и сл. Ова проблематика се на универзитетима учи из предмета „Историја пољског језика“ за који је урађено неколико универзитетских уџбеника. С друге стране, одвојено се изучава унутрашња еволуција гласовног, граматичког и лексичког система пољског језика, односно мноштво процеса у развоју језика од прасловенског до данашње етапе савременог, стандардног пољског језика. Овим питањем се бави „Историјска граматика пољског језика“, за коју на универзитетима такође постоји неколико уџбеника.

На простору јужнословенских језика, за разлику од рецимо пољског, чешког или руског, не постоје две наведене концепције у изучавању језика које у претходном ставу наводи 3. Тополињска. Она се усредсређује на универзитетску наставу македонског језика где се историја македонског језика изучава у оном смислу како се изучава и историја пољског језика. Међутим, нема посебног предмета и уџбеника за изучавање историјске граматике македонског дијасистема, иако *Историја македонског језика* Конеског садржи бројне елементе за праћење његове унутрашње еволуције.

3. Тополињска наглашава да би израда *Историјске граматике македонског језика* била од непроцењиве важности за учвршћивање статуса овог језика као посебног, индивидуалног дијасистема у светској славистици, балканистици и лингвистици уопште.

Ауторка охрабрује будуће посленике на овом пројекту, истичући с једне стране постојање богате основе за његову израду са *Историјом* Конеског као темељом, али и бројних монографски описаних споменика, појединачних говора, бројних студија и радова из области савременог стања македонског језика. С друге стране, 3. Тополињска наводи по ставкама шест тема којима би морала бити проширена будућа велика *Историјска граматика македонског језика*.

5. Историјом македонског језика Б. Конеског, на особен начин бави се рад Јежи Русека *Размислување врз Историјата на македонскиот јазик од Блаже Конески*. Истичући значај ове студије, Русек између осталог наглашава њену несумњиву вредност за изучавање упоредне граматике балканских језика, будући да је у њој посебна пажња посвећена компарирању балканистичких језичких црта, што јасно сведочи о томе колико је Блаже Конески дубоко познавао развој балканских језика.

6. Коста Пеев у свом чланку *Прилог кон Историјата на македонскиот јазик од Блаже Конески* наглашава чињеницу да је Б. Конески својим научним приступом кодификације македонског књижевног језика, врло компетентно довео до краја програмску оријентацију Мисиркова.

Аутор овог чланка успоставља разлику између Мисиркова, који је самосвојност македонског књижевног језика видео у подвлачењу оних језичких црта које македонски језик диференцирају од осталих јужнословенских језика, и Конеског, који се залаже за то да основу македонског језика треба да чине оне језичке црте које повезују западномакедонске са источномакедонским говорима. Конески се залагао да се формирање македонског књижевног језика постави на здраве основе, што ће рећи да доследно буду спроведене оне језичке црте које чине његову основу, а које су узете из централних македонских говора.

7. О изванредном доприносу Б. Конеског на плану утемељења македонског књижевног језика пише и Рина Павловна Ускова у раду *Значењето и улогата на Граматиката на македонскиот књижевен јазик од Блаже Конески за кодификацијата и афирмацијата на македонскиот литературен јазик*. Ауторка истиче да Граматика осим поглавља о фонетици и морфологији садржи богату грађу за афирмацију лексичког система књижевног језика. Конески је утврдио принципе формирања лексичког књижевног идиома и на бројним примерима дао основна упутства за одабир лексике која ће ући у речник македонског језика. Ту су дате и забелешке о формирању функционалних стилова књижевног језика што доприноси његовој кодификацији.

У закључном делу Рина Павловна Ускова истиче да Граматика Б. Конеског садржи, између осталог, енциклопедијске податке о македонском књижевном језику који је тада био у фази формирања, као и о многим одликама његовог савременог стања.

8. Ради потпунијег сагледавања прегалаштва Б. Конеског као лингвисте, морам укратко да се осврнем и на рад, једини са том тематиком, који се бави његовим ономастичким истраживањима. То је рад

Марије Коробар Делчеве *Митологијата во ономастичкиот истражувања на Блаже Конески* у коме ауторка скреће пажњу на Конеског као утемељивача ономастичких истраживања у македонском језику.

У раду се наводе најзначајније ономастичке студије Конеског: *Македонски имиња и места* (1991), *Ономастичко-митолошки теми* (1993), *Краса* (1994). Овде се истиче да је Конески својим ономастичким истраживањима дао овој лингвистичкој дисциплини нове смернице. Он је на примерима тумачења многих ономастичких назива показао чврсту везу између ономастичких јединица и митологије. У раду се као пример наводи тумачење врло распрострањеног топонима Китка који се среће у свим словенским језицима (у самој Македонији је забележен као име преко стотину локалитета), а који је митолошке мотивације, проистекле из паганског обичаја кићења култног дрвета или места. Осим у топонимији, исти мотив се налази и у личним именима Кита, Китан, Китка.

Да закључим: зборник *Делото на Блаже Конески* биће од користи свима онима који се баве питањима књижевности и језика, јер су радови у њему не само информативни, већ и инспиративни за даља проучавања како македонистике тако и славистике уопште.

Београд

Радмила Жугић